

Аннотация.

Мандыч А.В. формирование конкурентных преимуществ субъектов бизнеса при использовании инструментария PR-маркетинга.

В статье обращается внимание на особую актуальность создания PR-отдела на предприятии в современных условиях. Приведены определения сущности, содержания, функций и инструментария данной дефиниции, а также исследования проблемы формирования механизма управления и оценки эффективности PR современного отечественного предприятия. Авторы доказывают, что «качественный» PR, как один из основных элементов интегрированных маркетинговых коммуникаций, во многом способен повысить конкурентоспособность предприятий, поскольку выступает доминантой в процессе формирования эффективной маркетинговой стратегии, коммуникативной политики бизнеса в целом.

Ключевые слова: PR-маркетинг, предприятие, факторы влияния, экономическое развитие предприятия, конкурентоспособность.

Abstract.

Mandych O. Forming competitive advantages of business subjects by using PR-marketing tool.

The article draws attention to the particular relevance of PR-department of the enterprise in modern conditions. An determining the nature, content, features and tools of the definitions and study on the formation mechanism of control and evaluate PR modern domestic enterprises. The authors argues that «quality» PR as one of the key elements of integrated marketing communications is largely able to enhance the competitiveness of enterprises, acting as dominant in the formation of an effective marketing strategy, business communication policy in general

Key words: PR-marketing, enterprise, influence, economic development enterprise, competitiveness.

УДК: 336.64

**БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ
У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

МАРЕНИЧ Т.Г., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,

МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Агропромисловий комплекс є провідним сектором української економіки, він відіграє вагомую роль у формуванні ВВП, експортного потенціалу та продовольчій безпеці країни. Протягом останнього десятиріччя, включно з роками кризових періодів сільськогосподарське

виробництво демонструє позитивний фінансовий результат та має великий потенціал щодо зростання. Однак, дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. За оцінкою Європейського фонду для Південно-Східної Європи (EFSE, 2012), непокритий попит аграрного фінансування складає 8,7 млрд. дол. [12].

Відомо, що вертикально інтегровані агроформування мають ширші можливості зовнішнього фінансування порівняно з малими та середніми за розмірами підприємствами. Дрібно товарні агровиробники мають обмежений доступ до значної частини фінансових ресурсів, у тому числі й традиційного банківського фінансування.

Сільське господарство, в силу специфічних особливостей є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів практично неможливе. Це зумовлено сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; нестачею вільних фінансових коштів; залежністю від природно-кліматичних умов; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондовіддачею. Залучення кредитів для сільськогосподарських товаровиробників є не вимушеним заходом, а об'єктивною необхідністю ефективної господарської діяльності.

На сьогодні обсяги кредитів, спрямованих у сільське господарство є значно меншими внеску галузі у формування валової доданої вартості в країні.

Розмір банківського портфеля агрокредитів станом на 01.10.2017 р. становив 8 % загального портфелю кредитів, виданих нефінансовим корпораціям [15], тоді як частка сільського господарства у ВВП у 2017 році складала 12,1 % [13].

Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства розвивати відносини з комерційними банками й іншими учасниками фінансового ринку та сподіватися на підтримку з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам фінансово-кредитного забезпечення аграрної сфери приділяється постійна увага як науковців, так і спеціалістів-практиків. Значний вклад у вирішення фінансових проблем підприємств внесли відомі вітчизняні вчені В. Амбросов [1], В. Аранчій [2], С. Аржевітин [3], О. Гуздь [4], М. Дем'яненко [5], Г. Мазнев [7], П. Стецюк [16], О. Сьомченков [17] та багато інших дослідників. Поряд з тим, питання забезпеченості

виробничої та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами залишаються актуальними.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ролі банківського кредиту у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських підприємств, аналіз чинників, які перешкоджають розвитку кредитних відносин, опрацювання напрямів стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом сільське господарство перетворилося у пріоритетну доходуотворюючу галузь національного господарства і всупереч фінансовим кризам впевнено демонструє зростаючу динаміку фінансових результатів [7]. У 2017 році підприємства галузі одержали майже 79,1 млрд. грн. чистого прибутку, це є найвищим показником серед усіх видів економічної діяльності і майже на 25 млрд. грн. перевищує прибуток промисловості. Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства у 2017 році склав 22,7 % проти 8,9 % в цілому по економіці України. Сільське господарство забезпечило 43,5 % чистого прибутку усіх підприємств України. При цьому прибутки одержали 86,1 % підприємств сільського, лісового та рибного господарства проти 72,5 % в цілому по економіці [10].

Агробізнес вважається найперспективнішим із точки зору майбутніх грошових потоків.

Вітчизняне сільськогосподарське виробництво характеризується великою кількістю виробників при високому рівні концентрації виробничих потужностей в агрохолдингах, різноманітністю форм організації, а також складною системою володіння і користування землею.

На 01.11.2017 року в Україні функціонувало 45,6 тис. сільськогосподарських підприємств, з яких 34,1 – фермерські господарства, 4,0 млн. особистих селянських господарств [13]. Однак загальний рівень фондоозброєності у сільському господарстві залишається на низькому рівні, так за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН валове накопичення основного капіталу на 1 га сільськогосподарських угідь в країні більш ніж у 4 рази менше, ніж в середньому по 162 країнах з бази організації (106 ренкінгова позиція). За рівнем державної підтримки аграріїв Україна за даними організації посідає 58 ренкінгове місце з 66 країн з обсягом витрат у 23,36 дол. США на 1 га, що у 5 разів менше за середньосвітовий рівень [17].

Дані НБУ та Світового банку свідчать, що в Україні банки формують понад $\frac{3}{4}$ всього ринку кредитування приватного сектора. Станом на 01 квітня 2018 року в Україні було зареєстровано 82 банківські установи, в т.ч. 39 банків з іноземним капіталом [15]. Станом на 01.04.2018 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 13 %, банки іноземних банківських груп – 35 %, державні банки – 52 %.

В умовах макроекономічної нестабільності банківська система України перебуває під впливом значної кількості чинників, які перешкоджають її нормальному розвитку та функціонуванню, а саме: політична та економічна нестабільність у країні, зміна рейтингу країни відповідно до оцінок міжнародних рейтингових агенств, якість ризик-менеджменту в банках, прогнозування ринкової ситуації, гнучкість банку і можливість пристосування до змін в економічному середовищі, розвиток співробітництва з іноземними банками, рівень банківського менеджменту, тощо. Значну роль відіграє довіра як до окремого банку, так і до банківської системи в цілому.

Індикатором довіри до банківської системи є динаміка обсягів залучених банками депозитів.

Оскільки депозити є основним джерелом формування банківських ресурсів, то коливання їх обсягів призводить до нестабільної роботи банків. Відплив депозитів негативно позначається на ліквідності банків та здійсненні ними активних операцій. Так, періоди відтоку депозитів збігаються з різким падінням курсу гривні, а саме 2009 р. та 2014 р. Це свідчить про те, що коливання валютного курсу мають значний вплив на довіру економічних суб'єктів до банків та банківської системи в цілому.

Значна частка ресурсної бази банків припадає на залучені кошти від юридичних та фізичних осіб. У структурі залучених ресурсів найбільша питома вага депозитів населення, їхня частка у загальному обсязі залучених коштів коливалася від 55% до 66 %.

Обсяги депозитів населення у гривні знижувались починаючи з 2013 р., і на кінець 1 кв. 2016 р. становили 193 165 млн. грн., що на 25 % менше, ніж на кінець 2013 р. [15]. Таку динаміку спричинило не лише падіння курсу гривні, а й зниження доходів населення та виведення з ринку 82 банків упродовж 2014-2016 рр. За цей період втрати вкладників-фізичних осіб становили 134,7 млрд. грн., юридичних осіб – 78,9 млрд. грн. Фондом гарантування вкладів фізичних осіб було відшкодовано 79,65 млрд. грн. [3]. Основний показник довіри до банків

у кризовий період – повернення грошей до фінансових установ після отримання населенням виплат з Фонду гарантування – сьогодні становить близько 20 % (для порівняння: у 2008-2009 рр. він був близько 80 %) [3], значна частина цих коштів залишається поза межами банківської системи.

З метою придушення відпливу вкладів банки почали суттєво збільшувати процентні ставки за депозитами. У 2014 р. та на початку 2015 р. річні процентні ставки за строковими депозитами в національній валюті коливалися від 15 до 25 %, що зумовило як зростання вартості кредитних ресурсів, так і поглиблення ризиків у системі комерційних банків. Висока вартість кредитних ресурсів та суттєве зниження економічної активності в реальному секторі економіки призвели до суттєвого зниження попиту на інвестиційні ресурси.

За підсумками 1 кварталу 2018 року чисті активи банківської системи становили 1296 млрд. грн., у тому числі клієнтський кредитний портфель 1060 млрд. грн. Лідерами у кредитуванні аграрного виробництва були такі надвеликі банки, як Приватбанк, Райффайзен Банк Аваль, Ощадбанк, Укресімбанк, Креді Агріколь Банк, УкрСиббанк, ПУМБ, Укргазбанк, Кредобанк, в основному завдяки розгалуженій мережі відділень цих банків.

Аналіз кредитного забезпечення у 2005-2017 роках, показує, що кредитування підприємств агропромислового комплексу мало циклічний характер. З 2005 по 2008 рік обсяги наданих кредитів зросли удвічі (з 10,4 до 20,1 млрд. грн.), потім з 2009 по 2011 рік, кредитування згорнулось, але мало позитивну динаміку (з 6,8 до 14,9 млрд. грн.), і з 2012 по 2016 рік обсяги кредитування агровиробників скоротились (з 13,5 до 11,7 млрд. грн.) і наблизились до рівня 2005 та 2010 років. Проте у 2016, 2017 роках намітився приріст по галузі, який склав 25 % [13].

Питома вага пільгових кредитів поступово скорочувалась, так у 2005-2008 році вона складала від 75 до 54 % загального обсягу отриманих кредитів, у 2009-2011 році – від 61 до 28 %, у 2012-2017 роках – від 10 до 2,5 % загального обсягу використаних кредитів. Кількість підприємств, які скористалися програмами, зменшилась з 10870 у 2005 році до 630 підприємств у 2015 році [13].

У 2017 році за програмою здешевлення кредитів агропідприємствам було спрямовано 294,9 млн. грн. Проектом бюджету на 2018 рік на таку підтримку передбачено лише 66 млн. грн., а фактично було виділено коштів на 01.10.2018р. тільки 20,7 млн. грн. Планом на 2019 рік, за даними МінАПК, передбачено 127,2 млн. грн.

Понад 80 % усіх кредитів банки надавали в поточну діяльність позичальників. Таким чином інвестиційна діяльність залишається поза увагою банків, про що свідчить мала частка довгострокових кредитів, спрямована в інвестиційну діяльність та у пріоритетні галузі економіки.

Одним із основних чинників, який завжди стримував довгострокове кредитування інвестиційних проєктів, є недостатній обсяг та недосконала структура ресурсної бази банків, нестача довгострокових ресурсів.

Провідні банки України в докризовий період мали можливість виходити на міжнародні фінансові ринки і залучати там кредитні ресурси на строк від трьох до восьми років, але в сучасних умовах це зробити досить складно.

Такий стан справ не сприяє розвитку розширеного виробництва, стимулюванню інноваційного підприємництва, підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

При кредитуванні суттєве значення має розмір процентної ставки. Середні процентні ставки по кредитах, наданих сільськогосподарським підприємствам варіювали від 15,9% у 2010-му, до 24-26 % у 2015-му, 17-22 % у 2017 та 17-24% у 2018-му році [14].

Кредитні ставки наразі знизились і стали нижчими за рентабельність у сільському господарстві, однак, для багатьох підприємств кредитування залишається непосильно дорогим інструментом залучення зовнішніх коштів.

Агропідприємства залучають кредити на поповнення оборотних коштів, з тим щоб профінансувати польові роботи, збір врожаю, закупівлю посадкового матеріалу, засобів захисту рослин, мінеральних добрив. Такі кредити надаються банками у вигляді відновлювальних або невідновлювальних кредитних ліній на 1-1,5 роки. Відсоткові ставки за кредитами на поповнення оборотних коштів у 2018 році склали 18-24 % річних. При формуванні можливої суми кредиту банк враховує специфіку діяльності підприємства, її обороти за останні декілька років, кредитну історію, а також здійснює оцінку заставного майна. Заставою може бути агротехніка підприємства, нерухомість, обладнання, устаткування, депозитні рахунки. Також має значення строк діяльності підприємства на ринку. Враховується також репутація позичальника, розмір земельного банку, структура та обсяг витрат з розрахунку на гектар з ув'язкою з урожайністю культур.

Банки також пропонують агрокомпаніям короткострокові кредити – овердрафти. Відсоткові ставки по таким кредитам – 17-23 % річних. Проте, враховуючи специфіку більшості сільгоспвиробників,

які комбінують рослинництво з тваринництвом, стикаються з сезонністю виробництва, овердрафти з необхідністю щомісячного погашення заборгованості не є зручним видом фінансування для агробізнесу. Сума овердрафту залежить від обороту агропідприємства. Як правило до уваги береться середньомісячний оборот за останні 3-6 місяців, сума кредиту до 50-80 % цього обороту. Однак, якщо овердрафт забезпечений, то до уваги береться ще й оціночна вартість застави.

Восени 2018 року банки та лізингові компанії пропонували аграріям програми фінансування купівлі нової сільгосптехніки – тракторів, комбайнів, причепів, сіялок, вантажних автомобілів. Ставки по кредитах на сільгосптехніку на сьогодні становлять від 17 до 20 % річних [6]. Розмір мінімального власного внеску, зазвичай встановлюється в розмірі 20-30% вартості техніки.

На купівлю агротехніки діють спеціальні партнерські програми з імпортерами та виробниками. Купити по особливим умовам можна відому іноземну та українську техніку. Наприклад, Креді Агріколь Банк пропонує за партнерськими програмами техніку таких виробників як Lemken, Kuhn, John Deere, Claas, Gaspardo, Mzuri, Versatile та іншу. Банк Аваль кредитує купівлю Massey Ferguson, New Holland, Fendt, Dominoni, Claas, Kuhn. Опсадбанк має 80 партнерських угод, кредитує купівлю техніки Gaspardo, John Deere, Lemken, Amazone, JCB, Kuhn, Valtra, Fendt а також вітчизняна техніка Харківського тракторного заводу, Лубнімащ, Слобожанської промислової компанії та інших. У межах партнерських програм ставка може бути 5-15 % річних.

Таким чином потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів визначаються наступними чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, наявністю надійного забезпечення, спроможністю позичальника повернути основну суму боргу і відсотки, а також виконати умови кредитного договору.

Вартість кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників сьогодні становить в середньому 17-22 %, це більше ніж для суб'єктів інших видів діяльності – 14-20 % [14]. Як свідчать результати опитування про умови кредитування, за даними Асоціації незалежних банків України, хоча відсоткові ставки за кредитами у 2017 році знизилась, і це, навіть призвело до збільшення заявок на отримання кредитів, банки підвищили вимоги до застави та посилили обмеження, що їх встановлюють для позичальників в кредитних угодах [11].

Відомо, що у загальній вартості майна сільськогосподарських підприємств, яке може бути використане як застава за кредитом, понад 76% припадає на необоротні активи, переважну частину яких становлять основні засоби, які є неліквідними через високий рівень (70-80%) зносу та моральну застарілість [8]. Відсутність ліквідної застави обмежує доступ підприємств галузі до банківських кредитів.

Підвищена ризикованість одержання стабільних фінансових результатів від господарської діяльності, низька кредитоспроможність підприємств галузі також перешкоджають розвитку кредитних відносин, адже банки бачать в позичальниках лише прибуткових клієнтів [9].

Так, аграрному бізнесу притаманні специфічні ризики і в цілому ця галузь є більш ризикованою, ніж інші галузі народного господарства. Але у світі, включаючи Україну, рівень неповернень кредитів в агросекторі є нижчим, а часом значно нижчим, ніж в інших. За словами першого заступника міністра аграрної політики та продовольства України М. Мартинюка від 14 квітня 2017 року: «Обсяг прострочених боргів компаній аграрного сектору становить усього 5,9 млрд. грн., або 12 % від виданих їм позик. Для порівняння: в галузях-фаворитах банків співвідношення набагато гірше. У торгівлі рівень прострочення становить 15 %, у переробці – 46 %, а загальна питома вага проблемних кредитів у банківській системі в кінці 2016 року досягла 52%».

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва у більшості країн світу є пріоритетним напрямом їх аграрної політики. Вона є одним із міцних зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств [16].

Пряма державна фінансова підтримка суб'єктів господарювання агропромислового комплексу України здійснюється через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів. Здешевлення кредитів проводиться в режимі кредитної субсидії та полягає у субсидуванні частини плати (процентів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті. Компенсація лізингових платежів полягає у частковому відшкодуванні сплачених суб'єктами господарювання агропромислового комплексу лізингових платежів за придбані техніку та/або обладнання на умовах фінансового лізингу.

Проведений аналіз свідчить про нестабільний характер державної підтримки, відповідно до програми часткової компенсації ставок за кредитами комерційних банків, та недостатній її обсяг [9]. Так, якщо у 2005-2008 роках частка пільгових кредитів становила 73-75 % у їх загальному обсязі, то починаючи з 2009 року вона

поступово зменшувалась і склала у 2015 році лише 2,7 % [8]. Кількість підприємств, що отримали сільгові кредити за період з 2005 по 2017 рік скоротилась у півтора десятки разів.

Як зазначає академік М.Я. Дем'яненко, запровадження здешевлення кредитів, що надходили в аграрний сектор за рахунок бюджетного фінансування, було економічно обґрунтованим. Але у процесі подальшої оцінки такого механізму виявлено недостатньо ринковий його характер [5].

Таким чином, діючи в Україні система компенсації частини кредитної ставки комерційних банків з державного бюджету вказаних проблем не розв'язує, і передусім, через відсутність ефективних важелів впливу на досить автономну банківську систему.

Висновки. Сільське господарство виробляє понад 10 % ВВП та забезпечує понад 40 % валютної виручки України, демонструє позитивний фінансовий результат, при цьому обсяги фінансування галузі лишають на вкрай низькому рівні. Основним джерелом фінансування є власні кошти, які за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Частка кредитів, спрямованих в аграрний сектор протягом останніх років значно менша внеску галузі у формування валової доданої вартості в країні.

Основним донором ресурсів для сільськогосподарських підприємств в Україні виступають комерційні банки.

Однак, для багатьох підприємств кредитування залишається непосильно дорогим інструментом залучення зовнішніх коштів.

Висока вартість кредитних ресурсів, відсутність відповідного забезпечення та недостатня кредитоспроможність більшості господарств перешкоджають розвитку ефективних відносин між комерційними банками та сільськогосподарськими товаровиробниками.

Досить вагомим стримуючим чинником при кредитуванні виробничих підприємств також є недостатній рівень капіталізації банків, який не дозволяє здійснювати значні кредитні вкладення в інвестиційну діяльність підприємств.

Відтак, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі.

Література.

1. Амбросов В.Я. Теорія та методологія механізмів регулювання в агроформуваннях: Монографія / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич. – Х. : «Міськдруж», 2013. – 166 с.
2. Аранчій В.І. Кредит у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрних підприємств / В.І. Аранчій, О.П. Зоря, І.І. Петренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 4. – С. 120-124.
3. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження [Електронний ресурс]: монографія / С.М. Аржевітін, Т.С. Шемет, Н.В. Циганова та ін.; за заг. ред. С.М. Аржевітіна. – Київ: КНЕУ, 2017. – 407 с.
4. Гудзь О.Є. Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань / О.Є.Гудзь // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2012. – Вип. 126. – С. 10-18.
5. Дем'яненко М.Я. Кредитний фактор сталого розвитку аграрного сектору України / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2014. – № 11. – С. 5
6. Деньги. Газета № 20 (68). – от 25 октября 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dengi.ua>.
7. Мазнев Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору / Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2014. – № 9. – С. 5-13.
8. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип. 172. – С. 132-141.
9. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2013 – Вип. 137. – С. 308-311.
10. Матеріали офіційного сайту АгроПортал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: agrorportal.ua/.../ukraina/selskoe-khozyaistvo--samaua-rentab.
11. Матеріали офіційного сайту Асоціації незалежних банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nabu.ua/ru.html>
12. Матеріали офіційного сайту Європейського фонду для Південно-Східної Європи (EFSE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu4business.eu/uk/programme/yevropeyskyy-fond-dlya-pivdenno-shidnoyi-yevropy-efse>
13. Матеріали офіційного сайту Міністерства агрополітики і продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
14. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

15. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрик» Аналітичний огляд банківської системи України за 9 місяців 2017р. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.

16. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

17. Сьомченков О.А. Фондовий ринок у фінансовому забезпеченні агропромислового виробництва / О.А. Сьомченков // Автореф. дис. на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. – Київ, 2017. – 39 с.

18. Cottfried Lischka 2004. Farm Management Challenges in Ukrainian Agriculture/In Stephan von Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbhñ «Ukrainian Agriculture: Crisis and Recovery». – 2004 Shaker Verlag, Aachen. – P. 125-136.

References.

1. Ambrosov V.Ya., & Marenych T.G. (2013). *Teoriya ta metodolohiya mekhanizmiv rebulyuvannya v abroformuvannyakh* [Theory and methodology of regulation mechanisms in agroformations]. Kharkiv: «Mis'kdruk», p. 166 [in Ukrainian].

2. Aranchii V.I., Zoria O.P., & Petrenko I.I. (2011). Kredyt u systemi finansovoho zabezpechennia investytsiinoho rozvytku ahrarnykh pidpryemstv [Credit in the system of financial provision of investment development of agrarian enterprises]. *Visnyk Poltav's'koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi – The Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*, No 4, pp. 120-124 [in Ukrainian].

3. Argevitin S.M., Shemet T.S., & Tsiganova N.V. (2017). *Bankivske kredytuvannya v Ukraini: postkryzove Perezavantaazennya* [Bankivske kredytuvannya in Ukraine: postcrisis reloading]. Kyiv: KNEU, p. 407 [in Ukrainian].

4. Hudz O.Ye. (2012). Modernizatsiia bankivskoi kredytnoi polityky pry obsluhovuvanni ahriformuvan [Modernization of bank credit policy while servicing agroformations]. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnogo universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko: Economics*, Issue 126, pp. 10-18 [in Ukrainian].

5. Dem'ianenko M.Ya. (2014). Kredytnyi faktor staloho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy [Credit factor of sustainable development of the agrarian sector of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy of agroindustrial complex*, No 11, pp. 5 [in Ukrainian].

6. Denhy [Money]. (2018). Hazeta No 20 (68), 25 oktiabria. Retrieved from: <http://www.dengi.ua> [in Ukrainian].

7. Maznev G.Ye. (2014). Problemy finansovoho zabezpechennya innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru [Problems of financial protection of innovation in the agrarian sector]. *Ekonomika APK – Economy of agroindustrial complex*, No 9, pp. 5-13 [in Ukrainian].

8. Maliy O.G. (2016). Kredyt yak dzherelo finansuvannia ahrobiznesu [Credit as a source of financing for agribusiness]. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko: Economics*, Issue 172, pp. 132-141 [in Ukrainian].

9. Maliy O.G. (2014). Finansovi resursi pidpriemstv: dzerela formuvannia ta efektyvnist vikoristannya [Financial resources of teaching: formware formware and effective victorism]. *Visnyk Kharkiv's'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky – Bulletin of the Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko: Economics*, Issue 137, pp. 308-311 [in Ukrainian].

10. Materialy ofitsiinoho сайту Ahroportal [Materials of the official site of the agroportal]. *agroportal.ua* Retrieved from agroportal.ua/.../ukraina/selskoe-khozyaistvo--samaya-rentab [in Ukrainian].

11. Materialy ofitsiinoho сайту Asotsiatsii nezaleznykh bankiv Ukrainy [Materials of the official site of the Association of Independent Banks of Ukraine]. *nabu.ua*. Retrieved from <http://nabu.ua/ru.html> [in Ukrainian].

12. Materialy ofitsiinoho сайту YeFSE [Materials of the official site of the European Foundation for Secondary-Economic Development (EFSE)]. *www.eu4business.eu*. Retrieved from <http://www.eu4business.eu/uk/programme/yevropeyskyy-fond-dlya-pivdenno-shidnoyi-yevropy-efse> [in Ukrainian].

13. Materialy ofitsiinoho сайту Ministerstva ahropolityky i prodovolstva Ukrainy [Materials of the official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from <http://minagro.gov.ua> [in Ukrainian].

14. Materialy ofitsiinoho сайту Natsionalnoho banku Ukrainy [Materials of the official website of the National Bank of Ukraine]. *bank.gov.ua*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua> [in Ukrainian].

15. Materialy ofitsiinoho сайту Natsionalnoho reitynhovoho ahentstva «Rurik» Analitychnyi ohliad bankivskoi systemy Ukrainy za 9 misiatsiv 2017 r [Materials of the official website of the National rating agency «Rurik» Analytical review of the banking system of Ukraine for the 9 months of 2017]. *rurik.com.ua*. Retrieved from <http://www.rurik.com.ua> [in Ukrainian].

16. Stetsiuk P.A. (2009). *Stratehiia i taktyka upravlinnia finansovymi resursamy silskohospodarskykh pidpriemstv* [Strategy and tactics of management of financial resources of agricultural enterprises]. Kyiv: NNTs IAE, p. 370 [in Ukrainian].

17. Somchenkov O.A. (2017). Fondovyi rynok u finansovomu zabezpechenni ahropromysloвого vyrobnytstva [Stock market in the financial support of agro-industrial production]. *Dissertation of doctor of economic Sciences*. Kyiv, p. 39 [in Ukrainian].

18. Cottfried Lischka 2004. (2004). Farm Management Challenges in Ukrainian Agriculture/In Stephan von Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbhn «Ukrainian Agriculture: Crisis and Recovery». Shaker Verlag, Aachen, pp. 125-136 [in English].

Анотація.

Маренич Т.Г., Малій О.Г. Банківський кредит у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських підприємств.

В статті визначена роль банківського кредиту у фінансовому забезпеченні сільськогосподарських підприємств, здійснено аналіз чинників, які перешкоджають розвитку кредитних відносин, окреслені напрями стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні.

Потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів визначаються наступними чинниками—вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, наявністю надійного забезпечення, спроможністю позичальника виконати умови кредитного договору.

Частка кредитів, спрямованих в аграрний сектор протягом останніх років значно менша внеску галузі у формування валової доданої вартості в країні.

Вагомим стримуєчим чинником при кредитуванні виробничих підприємств також є недостатній рівень капіталізації банків, який не дозволяє здійснювати значні кредитні вкладення в інвестиційну діяльність підприємств.

Підвищена ризикованість одержання стабільних фінансових результатів від господарської діяльності, низька кредитоспроможність підприємств галузі, висока вартість кредитних ресурсів також перешкоджають розвитку кредитних відносин.

Основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі.

Ключові слова: банківський кредит, фінансове забезпечення, кредитування сільськогосподарських підприємств, банківська система, пільговий кредит, державна підтримка, лізингове кредитування.

Аннотация.

Маренич Т.Г., Малій Е.Г. Банковский кредит в финансовом обеспечении сельскохозяйственных предприятий.

В статье определена роль банковского кредита в финансовом обеспечении сельскохозяйственных предприятий, осуществлен анализ факторов, препятствующих развитию кредитных отношений, очерчены направления стабилизации механизма кредитования сельскохозяйственных предприятий в Украине.

Потенциальные возможности доступа агропроизводителей к банковским кредитам определяются следующими факторами—стоимостью кредитных ресурсов коммерческих банков, наличием надежного обеспечения, способностью заемщика выполнить условия кредитного договора.

Доля кредитов, направленных в аграрный сектор в последние годы значительно меньше взноса отрасли в формирование валовой добавленной стоимости в стране.

Весаьмым сдерживающим фактором при кредитовании производственных предприятий также является недостаточный уровень капитализации банков, который не позволяет осуществлять значительные кредитные вложения в инвестиционную деятельность предприятий.

Повышенная рискованность получения стабильных финансовых результатов хозяйственной деятельности, низкая кредитоспособность предприятий отрасли, высокая стоимость кредитных ресурсов также препятствуют развитию кредитных отношений.

Основными направлениями стабилизации механизма кредитования сельскохозяйственных предприятий должны стать разработка комплекса мер со стороны государства и банковской системы, направленных на развитие системы взаимодействия с аграрным сектором экономики: увеличение бюджетных ассигнований, рациональное использование бюджетных средств, снижение процентных ставок для сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: банковский кредит, финансовое обеспечение, кредитование сельскохозяйственных предприятий, банковская система, льготный кредит, государственная поддержка, лизинговое кредитование.

Abstract.

Marenych T.G., Maliy O.G. Bank loan in the financial support of agricultural enterprises.

The article defines the role of bank credit in the financial support of agricultural enterprises, analyzes the factors hindering the development of credit relations, outlines the directions for stabilizing the mechanism for lending to agricultural enterprises in Ukraine.

The potential access of agricultural producers to bank loans is determined by the following factors — the cost of credit resources of commercial banks, the availability of reliable collateral, and the ability of the borrower to fulfill the conditions of the loan agreement.

The share of loans directed to the agricultural sector in recent years is much less than the contribution of the industry to the formation of gross value added in the country.

A significant deterrent to the crediting of industrial enterprises is also the insufficient level of capitalization of banks, which does not allow for significant credit investments in the investment activities of enterprises.

The increased risk of obtaining stable financial results of economic activity, low creditworthiness of enterprises in the industry, high cost of credit resources also impede the development of credit relations.

The main directions of stabilization of the crediting mechanism for agricultural enterprises should be the development of a set of measures by the state and the banking system aimed at developing a system of interaction with the agrarian sector of the economy: an increase in budget allocations, rational use of budget funds, and a decrease in interest rates for the agricultural sector.

Key words: bank loan, financial security, agricultural enterprise lending, banking system, soft loan, government support, leasing loans.